

Vergaderjaar 2025–2026

36 800 B

Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2026

F

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BINNENLANDSE ZAKEN¹

Vastgesteld 22 april 2026

1. Inleiding

De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA, BBB, D66, SP, PvdD, OPNL** en **fractie-Walenkamp** hebben met belangstelling kennisgenomen van de Begrotingsstaat gemeentefonds 2026. Deze leden hebben hier gezamenlijk nog enkele vragen over. Daarnaast hebben de leden van de fractie van de BBB nog aanvullende vragen. De leden van de fracties van **CDA, JA21** en **fractie-Visseren-Hamakers** sluit zich aan bij alle vragen sluiten zich aan bij de vragen van **GroenLinks-PvdA** c.s.

2. Beleidsartikelen

Op 8 april 2025 vond in de Eerste Kamer het debat plaats over de begroting van het gemeentefonds 2025. Tijdens deze begrotingsbehandeling is uitgebreid gesproken over het ontbreken van adequaat inzicht voor de leden van de Eerste Kamer om de begroting gemeentefonds te toetsen aan artikel 2 van de Financiële verhoudingswet (Fvw) en artikel 108, lid 3 van de Gemeentewet.

In het debat is het rapport «Afrekenen met disbalans: advies over medebewindstaken» van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) veelvuldig geciteerd.² In dit rapport wordt geconstateerd dat volksvertegenwoordigers onvoldoende inzicht hebben in de medebewindstaken en de bijbehorende financiering uit het gemeentefonds.

¹ Samenstelling:

Beukering (Fractie-Beukering), Dessing (FVD), Dittrich (D66), Doornhof (CDA), Fiers (GroenLinks-PvdA), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Griffioen (D66), Van Gurp (GroenLinks-PvdA), Van Hattem (PVV), Janssen (SP), Janssen-van Helvoort (GroenLinks-PvdA), Karaaslan-Kilic (D66), Kroon (BBB), Lagas (BBB) (voorzitter), Van Langen-Visbeek (BBB), Lievense (BBB), Meijer (VVD) (ondervoorzitter), Moonen (D66), Nicolai (PvdD), Perin-Gopie (Volt), Prins (CDA), Recourt (GroenLinks-PvdA), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Schalk (SGP), Straus (VVD), Talsma (ChristenUnie), Van Toorenburg (CDA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

² ROB, *Afrekenen met disbalans: advies over medebewindstaken*, 2025.

Dit gebrek aan adequaat inzicht maakt het voor de Eerste Kamer niet mogelijk om na te gaan in hoeverre niet-gedekte kosten voor de medebewindstaken, zoals bijvoorbeeld voor de jeugdzorg, de financiële ruimte voor autonome taakuitoefeningen van een gemeente opsouperen. Dit maakt dat de Eerste Kamer niet kan nagaan of er voldoende (financiële) autonomie resteert voor gemeenten, zoals vereist conform artikel 124 van de Grondwet. Daarom werd de regering bij de begrotingsbehandeling van het gemeentefonds 2025 in een zeer breed gesteunde motie verzocht om «*bij de aanbieding van de begroting gemeentefonds 2026 aan het parlement expliciet te onderbouwen hoe de diverse te onderscheiden medebewindstaken adequaat gefinancierd zijn en inzichtelijk te maken hoe er voldoende budget resteert voor de autonome taak van gemeenten conform artikel 124 Grondwet en artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie*».³ Hierover hebben de leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA, BBB, D66, SP, PvdD, OPNL** en **fractie-Walenkamp** gezamenlijk enkele vragen, omdat de gevraagde onderbouwing niet is geleverd.

Deelt de regering de overwegingen en constatering in deze motie? Deze leden lezen graag een reactie en toelichting per overweging en/of constatering.

Kan de regering aan deze leden aangeven waarom deze motie (nog) niet is uitgevoerd? Op welke termijn is de regering voornemens dit wel te doen? Wat is de planning die de regering voor ogen heeft?

Welke initiatieven heeft de regering het afgelopen jaar concreet ondernomen om tot het gevraagde adequate inzicht te komen? Deze leden lezen graag een uitgebreide toelichting.

Hoe verhoudt het uitvoeren van de breed gesteunde motie zich tot de reactie van de regering op het ROB-rapport «Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën» met daarin concrete aanbevelingen om tot dit inzicht te komen?⁴

Kan de regering aan de leden van de fractie van de **BBB** uiteenzetten of de huidige verdeling van het gemeentefonds voldoet als het wordt getoetst aan de uitkomsten van het rapport «Elke regio telt»?⁵ Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

3. Bijlagen

De ROB stelt terecht dat de verdeling van het gemeentefonds te veel een technische exercitie uit de «systeemwereld» is en te weinig aansluit bij de «leefwereld» van de inwoners en lokale voorzieningen.⁶ Kan de regering aan de leden van de **BBB** toelichten hoe de regering de leefwereld gaat betrekken bij deze herverdeling?

De huidige verdeling is complex en dit heeft nogal wat gevolgen voor de uitvoering. Heeft de regering ooit de opdracht gegeven om te kijken naar een versimpeling? Zo nee, waarom heeft de regering dit niet gedaan? Uit het ROB-advies blijkt dat de «aftopping» van de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)-waarde voor niet-woningen een voordeel van ruim € 100 miljoen oplevert voor Amsterdam, wat door alle andere gemeenten in Nederland moet worden opgebracht.⁷ Hoe beoordeelt u dit voordeel en bent u bereid dit te schrappen in het voordeel van de gemeenten in de regio?

De ROB adviseert om de extra financiële compensatie voor Waddengemeenten op termijn af te schaffen, omdat zij door toerisme veel eigen

³ Kamerstukken I 2024/25, 36 600, B, E.

⁴ Kamerstukken I 2025/26, 36 600 AK; ROB, *Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën*, 2025.

⁵ RLI, ROB, *Elke regio telt*, 2023.

⁶ ROB, *Herverdeling gemeentefonds 2027*, 2026.

⁷ ROB, *Herverdeling gemeentefonds 2027*, 2026.

inkomsten genereren.⁸ Wordt hiermee ondernemendheid en zelfredzaamheid niet ten onrechte afgestraft? Wat zijn de gevolgen van het schrappen van de compensatie voor de fysieke bereikbaarheid en leefbaarheid op de eilanden? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

De ROB adviseert om het zogenaamde «ingroeipad» voor de herverdeling voorlopig te bevriezen, vanwege grote onduidelijkheid over welke gemeenten nu precies welk deel moeten krijgen.⁹ In hoeverre is het huidige systeem nog toereikend gezien dit soort onduidelijkheden? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Het cluster Jeugd beslaat maar liefst € 8,5 miljard, maar het voorgestelde rekenmodel zorgt ervoor dat gemeenten in het ene deel van Nederland straks veel meer krijgen dan ze uitgeven, terwijl gemeenten in een ander deel fors minder krijgen. Erkent de regering dat deze voorgestelde verdeling minder gunstig uitpakt voor de regiogemeenten, die nu al voorzieningen moeten schrappen vanwege de stijgende jeugdzorgkosten? Wanneer kunnen de betreffende gemeenten een aanpassing verwachten? De regering geeft aan dat de nieuwe bbb-systematiek een achtjarig historisch gemiddelde gebruikt om de volumeontwikkeling stabielere te maken. Maakt een historisch gemiddelde het verschil met de oplopende tekorten in de jeugdzorg juist niet groter? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Hoe controleert de regering dat de gelden voor het aanpakken van onderwijsachterstanden die door het Rijk «beleids- en bestedingsvrij» gemaakt zijn door de gemeenten ook echt effectief worden ingezet voor de kinderen die dit nodig hebben? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken ziet met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding van het verslag en ontvangt die graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken,
Lagas

De griffier van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken,
Bergman

⁸ ROB, *Herverdeling gemeentefonds 2027, 2026*.

⁹ ROB, *Herverdeling gemeentefonds 2027, 2026*.